KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

LAUSUNTO

Eduskunta
Hallintovaliokunta

26.11.2025

Viite: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle U 53/2025 vp

KESKI-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄÄN EDUSKUNNALLE 1) ASETUSEHDOTUKSESTA EUROOPAN TALOUDELLISEN, SOSIAALISEN JA ALUEELLISEN YHTEENKUULUVUUDEN, MAATALOUDEN JA MAASEUDUN, KALATALOUDEN JA MERIELINKEINOJEN, VAURAUDEN JA TURVALLISUUDEN RAHASTON PERUSTAMISESTA VUOSIKSI 2028-2034 SEKÄ ASETUKSEN (EU) 2023/955 JA ASETUKSEN (EU, EURATOM) 2024/2509 MUUTTAMISESTA JA 2) ASETUSEHDOTUKSESTA TALOUSARVION MENOJEN SEURANTAA JA TULOKSELLISUUTTA KOSKEVAN KEHYKSEN SEKÄ UNIONIN OHJELMIA JA TOIMINTAA KOSKEVIEN MUIDEN HORISONTAALISTEN SÄÄNTÖJEN VAHVISTAMISESTA

1. Lähtökohta

Komission on tehnyt tiedonannon ”Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin – Monivuotinen rahoituskehys 2028-2034”, sekä ehdotuksen rahoituskehysasetukseksi, ehdotuksen toimielinten väliseksi sopimukseksi, ehdotuksen omia varoja koskevaksi päätökseksi, kansallisen ja aluetason kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen (jatkossa kumppanuusrahasto), kilpailukykyrahastoa koskevan asetusehdotuksen, Verkkojen Eurooppa -asetusehdotuksen, Globaali Eurooppa - asetusehdotuksen, asetusehdotuksen EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurannasta ja horisontaalisista periaatteista ja joukon muita sektorikohtaisia ehdotuksia.

Valtioneuvoston kirjelmää on käsitelty MFF-johtoryhmässä 6.10. ja 20.10.2025. Valtioneuvoston kannat linjattiin EU-ministerivaliokunnassa 7.11.2025. Komission tiedonannon kokonaisuudesta on aiemmin laadittu erillinen E-kirje (E 73/2025 vp), joka on toimitettu eduskunnalle 19.9.2025.

Tässä lausunnossa esitetään Keski-Pohjanmaan liiton näkemys valtioneuvoston kirjelmään eduskunnalle, jossa käsitellään asetusehdotusta Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta ja 2) asetusehdotuksesta talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4d687043-0f53-4efd-86da-9a6016dddc45
visma sign
www.vismasign.com

2. Kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat

Euroopan yhtenäisyys ja alueiden rooli sekä vaikuttamisen mahdollisuudet ovat keskeisiä EU:n alue- ja rakennepolitiikassa. Alueiden kehittämisessä korostuu valtion, maakuntien liittojen, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuva hallinnonalojen välinen yhteistyö ja monitasoisen toiminta. Alueiden kehittämisellä vahvistetaan alue- ja paikkalähtöistä, kasvua tukevaa elinkeino- ja innovaatiorakennetta, alueiden älykästä erikoistumista ja taloudellista tasapainoa, kestävää alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä saavutettavuutta. Alueiden kehittämisellä parannetaan asukkaiden työllisyyttä, osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta sekä maahanmuuttajien kotoutumista.

Valtioneuvosto on kirjelmässään U 53/2025 vp kiinnittänyt huomiota lukuisiin EU:n monivuotisen rahoitussuunnitelmassa tavoitteeksi asetettuihin erityistavoitteisiin ja korostaa, että rahoituksen tarpeetonta pirstaleisuutta tulisi välttää. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti myös siihen, että kaikilta jäsenvaltioilta edellytettäisiin kaikkien erityistavoitteiden yksityiskohtaista käsittelyä kumppanuussuunnitelmissa. Keski-Pohjanmaan liitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, jonka mukaisesti jäsenvaltiolla tulee olla vahva rooli määriteltäessä kansallisia ja alueellisia painopisteitä sekä niihin liittyviä uudistuksia ja investointeja. Keski-Pohjanmaan liitto myös yhtyy valtioneuvoston näkemykseen Suomen tavoitteesta, jonka mukaisesti NRP-ohjelman sisälle tulee varmistaa riittävä joustavuus, jotta rahoituksen toimeenpano ja kohdentaminen voidaan toteuttaa Suomen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Asetusehdotuksessa komissio korostaa jäsenvaltioille kohdennettavia suurempia vapauksia rahoituksen kohdentamiseksi kansallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Käytännössä komissio on kuitenkin määritellyt tarkkaan erityistavoitteet, joihin rahoitus tulee kohdentaa. Suomen arvioitu saanto huomioiden, erityistavoitteiden määrä on suuri ja johtaa rahoituksen sirpaloitumiseen useaan eri erityistavoitteiseen. Keski-Pohjanmaan liiton näkemys on, että jäsenvaltiolla tulee olla mahdollisuus tarvittaessa valita ja kohdentaa toimenpiteensä vain tiettyihin erityistavoitteisiin. Tätä korostaa myös se, että komission esittämissä erityistavoitteissa on useita toisiaan tukevia, läpileikkaavia tavoitteita, joiden merkitys vaihtelee alueittain.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että maatalouden toimintakyvyn turvaaminen on keskeinen Suomea ja koko Eurooppaa koskeva tavoite ja huoltovarmuuden edellytys. Esimerkiksi Keski-Pohjanmaan maatalous tuottaa 12 prosenttia Suomen maidosta, 11 prosenttia Suomen naudanlihasta ja 10 prosenttia Suomen perunatuotannosta. Kyse on merkittävästä kaupallisesta ruokatuotannosta ja kyvystä ylläpitää Suomen huoltovarmuutta epävarmassa maailmantilanteessa. EU:n maatalouspolitiikan (GAP) rahoituksen tulee sisältää riittävän saannon ja järjestelyt, joilla turvataan kannattava ja kestävä maatalous koko Suomessa. Tämä on välttämätöntä myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Perheviljelmäpohjainen maatalous ja suorien tukien kohdentaminen aktiivisille tuottajille varmistaa tuotannon jatkuvuuden ja viljelijöiden toimeentulon alati kiristyvässä taloudessa.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4d687043-0f53-4efd-86da-9a6016dddc45
visma sign
www.vismasign.com

Keski-Pohjanmaan liitto yhtyy valtioneuvoston kantaan, että komission asetusehdotuksessa on laaja valikoima erilaisia toimenpiteitä tukea maataloutta ja maaseudun kehittämistä. Keski-Pohjanmaan liitto niin ikään pitää välttämättömänä maatalouden tulotukien korvamerkintää. Tällä varmistetaan viljelijöille varmuus pidemmällä aikavälillä taloudellisten edellytysten täyttymisestä mahdollistamaan maatalouden ja maatalousyrittäjyyden jatkamiseksi suunnitellusti.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa lisäksi, että Suomelle osoitettu kirjekuori ja 9,1 miljardin euron saanto merkitsee merkittää vähennystä maatalouden yritystukiin, maatalouden kehittämiseen ja aluekehittämisen keskeisen koheesiorahoituksen määrään nykyohjelmakauteen 2021-2027 verrattuna. Vapaasti kohdennettaviin varoihin sisältyy alue- ja rakennepolitiikan sisällöt, johon on suunniteltu 2,6 miljardia euroa. Nykyisellä ohjelmakaudella pelkästään alue- ja rakennepolitiikan rahoitus on noin 2 miljardia euroa. Siten ohjelmakaudelle 2028-2034 suunniteltu koheesiorahoituksen vähentyminen voi arvioida heikentävän alueiden kilpailukyvyn sekä yritystoiminnan kehittämisen ja osaamisen vahvistamisen mahdollisuuksia. Tästä seuraa se, että alueiden mahdollisuudet hyödyntää EU:n suoria ohjelmia, kuten kilpailukykyrahastoa, heikkenevät.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että Suomelle esitetty maatalouden ja kalatalouden suora tuki on välttämätön, mutta ei saa heikentää koheesiorahoituksen saantoa. Myönteistä esityksessä on muuttoliikkeelle, rajaturvallisuuteen ja sisäasioiden rahastoon tehdyt noin 1 miljardin euron lisäykset.

3. Tulosperusteisuus

Valtioneuvosto pitää kannatettavana tuloksellisuusasetuksen horisontaalisia periaatteita EU-rahoituksen vaikuttavuuden edistämiseksi ja että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta sekä tehostaisi EU-varojen toimeenpanoa.

Keski-Pohjanmaan liitto yhtyy valtioneuvoston kantaan ja pitää tulosperusteisuuden kytkemistä ohjelman tavoitteiden toteutumiseksi kannatettavana. Uudet innovaatiot vaativat kuitenkin riskinottoa. Tiukan tulosperusteisuuden vaatimuksen haasteeksi voi muodostua se, että tulisperustaisuus ohjaa väärällä tavalla kehittämistyötä, jolloin keskitytään varmistamaan vain asetettujen tavoitteiden toteutuminen pitkäjänteisen kehittämisen sijasta. Myös alueiden erilaiset lähtökohdat voivat johtaa epäjohdonmukaiseen kohteluun tulosperusteisuuden toimeenpanossa. Tulosperusteisuuden tulee sallia riskinottoa, jotta on mahdollisuuksia luoda uusia innovaatioita, kasvua, kilpailukykyä, vihreää siirtymää, kokonaisturvallisuutta sekä sosiaalista osallisuutta tukevia innovaatioita uskaliaastikin.

4. Koheesiorahoitus

Valtioneuvosto pitää kannatettavana komission asetusehdotuksen sisältämiä moninaisia vaihtoehtoja alueiden kehittämiseksi. Valtioneuvosto korostaa

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4d687043-0f53-4efd-86da-9a6016dddc45
visma sign
www.vismasign.com

etenkin kilpailukyvyn, työllisyyden, osaamisen kehittämisen ja elinvoiman edistämisen merkitystä koheesiopolitiikassa.

Keski-Pohjanmaan liitto yhtyy valtioneuvoston kantaan ja pitää komission tavoitteita painopisteen siirtämisestä tutkimukseen, energiaan, puolustukseen ja infrastruktuuriin perusteltuna.

Sen sijaan Keski-Pohjanmaan liitto ei voi yhtyä valtioneuvoston kantaan, jonka mukaisesti koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen tavoitteiden mukaista. Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että koheesiorahoitus luo Suomessa työllisyyttä, kasvua, kilpailukykyä ja turvallisuutta sekä mahdollistaa TKI-investointien toimeenpanon yrityksissä ja tutkimusorganisaatioissa. Suomessa noin 80 prosenttia kaikesta kansallisesta tutkimusrahoituksesta ohjautuu Uudenmaan, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntiin. Keski-Pohjanmaan TKI-saanto on alle 0,9 prosenttia BKT:stä ja vastaa noin 0,1 rahoituksen prosenttiosuutta. Siksi koheesiorahoituksen turvaaminen Keski-Pohjanmaan maakunnan kaltaisille alueille on äärimmäisen tärkeää. Käytännössä esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla sijaitsevaa EU:n strategista Keliberin litium-kaivoshanketta ei olisi kyetty vuosien saatossa toteuttamaan ilman merkittävää koheesiorahoituksen kohdentamista akkumineraalitutkimukseen. Koheesiorahoituksen leikkaukset heikentäisivät alueiden innovaatiotoimintaa, yritysten mahdollisuuksia edistää investointeja sekä luoda kasvua ja menestystä kärkialoille.

5. Kilpailukykyrahoitus

Valtioneuvosto toteaa, että jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa. Keski-Pohjanmaan liitto yhtyy näkemykseen. Alueiden tulee jatkossa kyetä hyödyntämään EU:n eri rahoitusmahdollisuuksia laaja-alaisesti ja alueiden kehittämistä hyödyntäen.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää EU:n globaalin kilpailukyvyn ja omavaraisuuden kehittämisen näkökulmasta perusteltuna, että komission ehdotuksessa EU:n monivuotiseksi rahoituksessa kilpailukykyrahaston osuus EU:n rahoituskehyksessä kasvaa merkittävästi. Suomella on erinomaiset mahdollisuudet lisätä saantoaan strategisilla ja vaikuttavilla hankkeilla teollisuudessa, mutta myös maaseudun kehittämiseksi. Keski-Pohjanmaalla strategia kehittämishankkeita edustavat vedyntuotannon kehittäminen, vähähiilisen koboltin prosessin kehittäminen sekä kriittisen litiumminеraalin tuotannon ja jalostuksen edistäminen. Uusina hankkeina ovat valmistelussa olevat alumiinituotannon käynnistäminen 2026-2027 ja titaanin kaivoshankkeen valmistelu. On kuitenkin muistettava, että kilpailukykyrahasto ei voi toimia aluekehittämisrahoituksen korvaajana.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4d687043-0f53-4efd-86da-9a6016dddc45
visma sign
www.vismasign.com

6. Pohjoisen harvaan asuttujen alueiden ja syrjäisten seutujen erityisrahoituksen saannon turvaaminen

Asetusehdotuksen COM (2025) 565 final, VI osasto – Syrjäisimmät alueet (46–48 artikla) säädetään, että asianomaisten jäsenvaltioiden olisi toteutettava toimenpiteitä, joilla vastataan kuhunkin syrjäisimpään alueeseen kohdistuviin haasteisiin ja jotka täyttävät 46 artiklassa asetetut tavoitteet. Asetuksessa vahvistetaan säännöt, jotka koskevat SEUT-sopimuksen liitteessä I lueteltujen maataloustuotteiden erityistä hankintajärjestelmää (47 artikla) ja paikallisten maataloustuotteiden tukea (48 artikla).

Valtioneuvosto on jo aiemmin tuonut esille Suomen ensivaiheen kantoja koskevassa E-kirjeessä EU/852/2025-VNK-8 muun muassa, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa. Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että harva asutus, pitkät etäisyydet ja kylmä ilmasto ovat Itä- ja Pohjois-Suomen pysyviä kehityshaittoja. Tämän takia Itä- ja Pohjois-Suomen muusta Suomesta poikkeavasta tukitarpeesta on sovittu Suomen ja Euroopan unionin välillä sovitussa vuoden 1994 EU-liittymissopimuksessa.

Keski-Pohjanmaa on osa Itä- ja Pohjois-Suomen, Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan muodostamaa harvaan asuttujen arktisten alueiden erityisolosuhteiden yhteistyöverkostoa. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että Suomi noudattaa Euroopan unionin ja Suomen välillä sovitussa liittymissopimuksessa sovittuja periaatteita pohjoisten harvaan asuttujen ja syrjäisten alueiden (NSPA, Northern Sparsely Populated Areas) rahoituksen allokaation muodostamiseksi EU-tasolla ja osoittamiseksi Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnille. Siksi NSPA-erityisrahoitus tulee saada komission rahoituskehykseen.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että kansallisessa suunnitelmassa on luku (chapter), joka käsittelee pohjoisten harvaan asuttujen alueiden ja syrjäisten seutujen (NSPA-alue) erityispiirteiden vaikutuksia ja niiden huomioon ottamisen kansallisessa suunnitelmassa ja alueen elinvoiman edistämiseksi.

Keski-Pohjanmaan liitto ehdottaa 0,5 miljardin euron kohdentamista NSPA-erityisrahoitukseen vuosille 2028 - 2034. Riittävä NSPA-erityisrahoitus mahdollistaa harvaan asuttujen alueiden elinvoiman ja kilpailukyvyn säilyttämisen sekä turvaa ja vahvistaa kyvyn vastata osaamisen sekä innovaatiotoiminnan kasvaviin tarpeisiin.

Keski-Pohjanmaan liitto

Jyrki Kaiponen
Maakuntahohtaja

Jari Väänänen
Suunnittelujohtaja

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/4d687043-0f53-4efd-86da-9a6016dddc45
visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This documents contains 5 pages before this page
Dokumentet inneholder 5 sider før denne siden
Tämä asiakirja sisältää 5 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 5 sider før denne side
Detta dokument innehåller 5 sidor före denna sida

JYRKI PEKKA ERIK KAIPONEN
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Keski-Pohjanmaan liitto
7e171575-c535-4bf2-8e52-67048cd9ff40 - 2025-11-26 11:10:58 UTC +02:00
BankID / MobileID - d5b0f5f5-8771-448c-8aef-b4faae75c3ad - FI
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Jari Tapio Väänänen
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Keski-Pohjanmaan liitto
1d03a40d-5b0c-410a-9866-38d8096d48e3 - 2025-11-26 12:12:48 UTC +02:00
BankID / MobileID - a95ccf43-82c0-450d-9c1b-5356c1e226c4 - FI
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende